

Hoiamme kokku

Pekingi olümpiamängudega seoses käis ajakirjandusest korduvalt läbi Hiina rahvaarv – 1,3 miljardit inimest. Eestis elab inimesi 1,3 miljonit. Täpselt tuhat korda vähem.

Võrdluse taustal näeme, kui vähe meid tegelikult maailma mastaabis on. Sellest teadmisest kasvab välja mitu järeldust.

Minu jaoks on neist tähtsaimaks vajadus väga hoolikalt hoida ja ülimalt arukusega rakendada kõike seda, mis meil olemas on.

Kõige suuremaks rikkuseks meile on meie inimesed. Meie kõik. Lähenevate jõulude eel tahan eelkõige südamele panna, et me peaksime Eestimaal rohkem kokku hoidma ja üksteist rohkem toetama.

Maailma majandus ja Eesti oma selle sees areneb tsüklite kaupa. Üks, mida praegune aeg meid tegema sunnib, on kriitilise pilguga hinnata, kas iga kroon, mida me (nii riik kui üksikisik) kulutame, on õigesse kohta läinud. Kahjuks on vahepealsed üsna head kasvuaastad õpetanud meile ka pillamist. Üks asi on riigi kulutused, aga tähtis on ka näiteks abiturientidel mõelda, mis neist kevadel edasi saab. Kas õpida edasi kõrgkoolis või kutsekoolis, millist eriala, kas püüeda riigieelarvelisele kohale või leppida juba praegu teadmise- ja tuleb tasuda õppemaks.

Kõige olulisem on, et noor inimene ennast uisapäisa töötuks ei koolita. Kõige rohkem on sellisel juhul kahju raisatud ajast. Meil on tekkinud palju kõrgharidusega õpilasi kutsekoolidesse. Ühtpidi tuleb neid tunnustada valmisoleku eest edasi õppida, kuid loogilisem oleks vastupidine hariduse omandamise järjekord.

Aeg on ressurs, mida juurde ei teki. President Lennart Meri on kunagi öelnud, et väikeriikidel on eriti kiire. Püsimaks suure konkurentsiga peame meie tegema kiiremaid samme.

Sellest hoolimata soovin, et jõuluajal oleks meil kõigil aega aegmaha võtta ning koduste seltsis olla.

Urmas Klaas,
Riigikogu majanduskomisjoni esimees

Aktuaalne

Alatskivi loss tehakse korda

Kohalik elu

Sportihoone ehitusest Paides

Kõigile oluline

Uut majanduskasvu ettevalmistavad otsused

Minu kodukoht

Võrumaal näeb talus sepatööd

Stenbocki majja toovad jõulutuju Kõlleste kuused

Neljapäeval, 4. detsembril andis Põlvamaa Kõlleste vallavanem Andrus Seeme valitsuse residentsis Stenbocki majas üle kolm Kõlleste vallas kasvanud kuuske.

Ala-Juusa talu metsast pärit kolm käharat 3,5-meetrise kuusepuud toovad jõulumeeleolu peaminister Andrus Ansipi ja valitsuse töö- ning esindusruumidesse.

Peaministri büroo juhatajale Arto Aasale jõulupuud üle andes ütles Andrus Seeme, et Põlvamaalt pärit jõulupuud on juba ehtinud Vabariigi Presidendi eluruume Kadrioru lossis ning tänava on Põlvamaal ja Kõlleste vallas au aidata kaasa jõulumeeleolu loomisele valitsuse majas.

„Põlvamaa tunnuslause „Rohelisem elu“ kohaselt raiusime need kuused kohast, kus neil puudus võimalus suurteks puudeks kasvada,“ selgitas Andrus Seeme. „Nüüd on neil võimalus olla jõulupuudeks.“

Peaministri büroo juhataja Arto Aas tänas peaministri nimel Kõlleste valda ja Andrus Seemet liigutava kingituse eest. „Kuigi peaminister on Põlvamaal üsna sagedane külaline, tuletavad kingitud jõulupuud meelde kosutavaid matku Põlvamaa imelikus looduses.“

Arto Aas andis Põlvamaa ja Kõlleste valla rahvale edasi peaminister Andrus Ansipi head soovid adventiajaks. **ETI**

Peaministri büroo juhataja Arto Aas (paremal) ja Kõlleste vallavanem Andrus Seeme jõulukuusega Stenbocki maja trepil.

Jõgeval esitleti lastele mõeldud jõuluraamatut

Novembri viimasel nädalal esitleti Jõgeval kirjaniku ja publitsisti Hille Karmi lasteraamatut „Joosep läheb jõuluvanale külla“.

Selle raamatu kirjutamise mõtteks on näidata oma ja eestimaist jõuluvana. Teda ei pea otsima kusagilt kaugelt, sest ta elab Jõgeval,“ selgitas Hille Karm. Tegemist on kogu pere raamatuga, kus

Hille Karm

peategelane Joosep tutvub Jõgeval elava Eesti jõuluvanaga ja külastab tema jõulumaad. Lisaks on kirjanikul soov tuua raamatuga esile tihti komertsi varju jäävat jõulude tähendust.

Raamatu presentatsioonil said kingitusena ühe eksemplari endale Jõgeva linna esimeste klasside lapsed ja linna lasteaedade koolieelikud. Jõgeva linnaape Viktor Svjatõševi sõnul

on soov raamatu abil teadvustada lastele Eesti jõuluvana elukohta ja julgustada talle kirjutama.

Hille Karm on kirjutanud viimase kahe aasta jooksul neli kogu pere raamatut ning antud raamat kujutab endast järke autori Joosepi-lugudele jõuluvanast. Illustratsioonid on ka seekord teinud kirjaniku tütar Reet Helisabeth Karm. **ETI**

Juhtkiri

Peaaegu jõulujutt

Tänavu on aastavahetuse eel pikad pühad. Kahe nädala jooksul tuleb vaid mõni tööpäev. Vastuväiteks vahel ikka kõlavatele juttudele, et eestlane peab kogu aeg tööd tegema, et riigipühapäevi olla meil vähem kui mujal maailmas.

Jõulude ajal tulebki puhata. Puhata ja lähedastega koos olla. Küllap siiski on ka pühade ajal üksjagu neid, keda ei jäta mõtted: mis saab maailmast, mis saab Eestist.

Rahal on taas väärtus

Raha lugemine on detsembris ikka vajalik tegevus olnud. Ühest küljest mõtleme oma perele ja tuttavatele, et leida parimad jõulukingid ja teisest küljest kavandame järgmise aasta tegevust, et kindlustada ennast ja oma ettevõtmisi vajalike vahenditega.

Kui aasta tagasi kippus see rahalugemine paljudele taanduma valemile, et sissetulekud kasvavad paarkümmend protsenti ja inflatsioon sööb ära umbes kümme – järelikult võib lahedalt tegutseda, siis tänavu on mõttemaailm hoopis teistsugune. Rahale on tekkinud näpu vahel veeretamise väärtus, enne kui tehakse otsus, milleks seda kasutada. Iga eelarve tegemine on muutunud mõtestatud tegevuseks. Olgu see siis oma isiklik, firma, valla või riigi eelarve.

Ühiselt käed külge

Täna võib ütelda, et riigi otsus koguda headel aegadel reserve ja maksta laenu tagasi, oli õige otsus. Eesti riigi laenukoormus on Euroopa Liidu madalaim. Majanduslikult keerukatel aegadel pakub see lohutust. Ent kokkuhoiuvõimalusi on Eestis ikkagi veel piisavalt. Üheks meie riiki edasiviivaks jõuks on vabatahtlik ühistegevus, otsustav midagi ära teha käsku või sundi ootamata. Ajaloost meenuvateks näideteks on siin olnud rahvapärilise kogumine, Estonia teatri ehitamine, Vabadussõda, aga ka ühine prügi koristamine, mis tänavu Eestis ülekaalukalt Aasta Teoks hinnati.

„Mida rohkem vabatahtlikust on Eesti elus, seda parem on meie kõigi elu,“ lausub president Ilves detsembri esimesel pühapäeval vabatahtlikke tunnustades. Mõte, mida meelles pidada ja mille järgi toimeta. Järgmise aasta jõulude ajal võime loodetavasti juba tõeada, et 2009. aasta oli Eestis aasta, mil algas uus tõus. Sest tehtud otsused olid õiged.

Alatskivi loss muutub aasta-aastalt järjest kaunimaks.

Alatskivi loss tehakse korda

2008. aasta sügis tõi rõõmsõnumid Alatskivi rahvale. Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK) otsustas rahastada Alatskivi lossipargi kujundustööde I etappi. Projekti kogumaksumus on ligi kolm miljonit krooni, millest KIK rahastab 90% ja Alatskivi valla osalus on 10%.

Sihtasutuse Alatskivi loss perenaine Külli Must on otsuse üle rõõmus, sest on ju tema oma aja ja hinge lossile kinkinud. „Lossi arendamine on toimunud järjepanu alates 2003. aastast, mil loss sai uue kiltkivikatuse, järgnesid läänetiiva renoveerimistööd. Ka viimasel kahel aastal on palju tööd ära tehtud. Ainult valla rahaga ei ole nii suurt hoonet ja territooriumi võimalik renoveerida ega korras hoida. Tuleb ikka projekte kirjutada ja eks peab olema ka neid inimesi, kes mitte

ainult kasu eesmärgil toimetavad vaid ikka rohkem missioonitundest.”

Veneetsia klaasist lühtrid

Alatskivi vallavolikogu aseesimees Jaako Lindmäe kiidab lossi perenaist: „Ilma Küllita ei oleks meil ka sada miljonitest kasu. Vaja on inimest, kes asjaga tegeleb ja tema on just selline. Lossi arendusel on selge ja pikaajaline plaan. Iga toetuskroon kasu-

Lossi arendusel on selge ja pikaajaline plaan. Iga toetuskroon kasutatakse sihipäraselt ja tulemus on näha kõigile.

tatakse sihipäraselt ja tulemus on näha kõigile. Kultuuriministeeriumist 2007. aastal saadud 1,5 miljoni eest restaureeriti idatiiva aknad ja välisüksed. Kuna tööde lõpphind tuli esialgselt planeeritust pisut väiksem, jagus sellest rahast ka lossi valgustuseks. Klaasitootmise poolt kuulsast

Muranost, mis asub Veneetsia lähisel, telliti kolm lae- ja kolmteist seinälühtrit, mis kaunistavad lossi peasaali ja salongi söögisaali. Sellel aastal toetas ministeerium lossi renoveerimist poole miljoniga. Aasta lõpuks saab tänu sellele lossi idatiib korraliku tuletõrje- ja valvetsignalsatsiooni ning arendatakse välja sidevõrk.”

Loss toob vallale tuntust

Lossiga seonduv on oluline iga alatskivilase jaoks. „Täna päeval on meil vallas mitu muret. Kooli remont saab teoks tänu KOIT-kava rahale. Õpitingimused paranevad, aga sporditingimused on nigelad ja tuleb ette võtta korraliku spordihoone ehitus,“ alustab oma juttu Alatskivi noor Martin Vahi, kes on otsustanud tösisemalt kohaliku eluolu tegevust suunata ning teeninud aktiivse tegetsejana ära usalduse. Vastne Reformierakonna Alatskivi piirkonna juht Martin lõpetab oma mõtted valla asjadest arutades sõnadega: „Vaata tamata paljudele justkui olulisematele probleemidele on minu arvates

Alatskivi loss ja sellega seonduv väga oluline, sest loss on meie valla elanike au ja uhkus. Kui loss, lossipark ja kõrvalhooned taastatakse, saab selle üle õnnelik olla iga noor ja vana, kes natukenegi kodukohast hoolib. Kindlasti on sellest ka majanduslikku kasu, sest korras kompleks võimaldab arendada muid tegevusi. Selle suuredame turistide arvukust, mis omakorda aitab arendada kohalike turismi- ja toitlustusettevõteteid. Minu jaoks on oluline, et kohalikel ettevõtjatel läheks hästi.”

Alatskivi loss on Alatskivi mõisa uusgooti stiilis peahoone, ehitatud mõisnik Arved von Nolckeni projekti järgi 1880-1885. Loss kuulub kohalikele omavalitsusele. Alatskivi lossi suures ja lopsakas parkmetsas seisib suurel rändrahnul 1937. aastani Belvedere Apollo pronkskopia, mille president Konstantin Päts, pärast külaskäiku Alatskivile, laskis Tallinna Kadrioru parki üle viia. Alatskivi mõisapark kuulub 1964. aastal loodud Alatskivi maastikukaitseala koosseisu.

Terje Trei

Ivi Eenmaa, Meelis Mälberg ja Margus Lepik kohtusid otepäälastega

Otepääl toimub üritustesari, milles põimuvad meelelahutus ning päevapoliitika. Novembri keskel said otepäälased nautida laulutantsu ning tutvuda lähemalt uue vallavanema Meelis Mälbergiga ja arutada Otepääd tulevikku.

Kohtumise juhatas sisse Otepääl Gümnaasiumi tütarlaste koor ning siis sai sõna uus vallavanem Meelis Mälberg, kes rääkis oma eelnevatest tegemistest – tööst eraettevõtjana, Rápina Pa-

Meelis Mälberg

REFORMIERAKOND

berivabriku juhatajana ning Rápina linnapeana.

Sportlik vallavanem

Otepääl pole Meelisele võõras piirkond. Mälberg tunnistas, et teadis enne siiski rohkem Otepääd suusaradui kui Otepääd ennast. „Iga päevaga saan rohkem kohalike probleemidega,“ räägib Meelis.

Hiljem valgustasid Ivi Eenmaa ja Margus Lepik oma tööd Riigikogus – ennekõike huvitas kohalikul 2009. aasta eelarve ja majanduslangus ning

kuidas see Otepääd mõjutab.

Reformierakonna liikmed Aivar Nigol, Andres Arike, Aivo Meema ja Luule Saar rääkisid oma tegemistest volikogus ja vastasid otepäälaste küsimustele.

Kohaletulnud jäid õhtuga igati rahule. Järgmine kohtumine toimub siis, kui Meelisele on sada päeva Otepääl seljataga. „Hetkel on peamine taastada tööruut,“ räägib Mälberg tulevikuplaanidest. „Minule jäi üritusest väga positiivne mulje. Inimesed olid sõbralikult meelestatud,“ ütles Meelis lõpetuseks. **ETI**

Rapla ja Paide spordihoone – sarnased majad, erinev lahendus

Novembri viimasel nädalal selgus, et Rapla vald on oma spordihoone ehitamise ja rahastamisega mitu korda paremini toime tulemas kui naabermaakonna pealinn Paide.

Rapla vallavanema, reformierakondlase Aare Heinvee juhtimisel telliti spordihoone projekt Vesiroosi Gümnaasiumi juurde. Ehitust plaaniti rahastada eurorahast (KOIT-kava) ning võtta laenu.

Ehitamiseks on samuti moodustatud sihtasutus, mis saab käibemaksu osas kulusid ja tulusid tasaarveldades soodsamalt ehitada. Kuna aga sihtasutuse võetav laenu on kallima intressiga, otsustati laenu võtta Rapla valla poolt.

Rapla arvestas, et spordihoone maksumuseks kujuneb umbes 90 miljonit krooni. Prognooselarved tehti kahel aastal ehitajatelt võetud hinnangute alusel. Rapla maakonnaleht Nädaline kirjutas, et Rapla vald pla-

Spordihoone ehitatakse Euroopa abiraha kasutades, ehitamine toimub väga õigel ajal, laenu võetakse vähe ning sedagi soodsaimal moel.

neerib kogu spordihoone ehituse kaasata vahendeid 45 miljoni krooni ulatuses. Teine 45 miljonit kaetakse KOIT-kavaga kaasnevatest toetustest. Rapla valla panustatav summa sisaldab nii valla omaosalust, riiklikku toetust kui ka pangalaenu.

Raplas on Reformierakonna juhtimisel targalt käitunud. Spordihoone ehitatakse Euroopa abiraha kasutades, ehitamine toimub väga õigel ajal, laenu võetakse vähe ning sedagi soodsaimal moel.

Tõnis Kõiv Paides valmiva spordihoone ees.

Rapla ja Paide spordihoonete rajamise protsesside põhilised erinevused:

- Rapla kasutab 60% ulatuses euroabi, Paide mitte.
- Rapla viis riigihanke läbi 2008. aasta sügisel, Paide 2007. aasta suvel. Tulemuseks: Rapla saab spordihoone algselt kavandatud võrreldes poole hinnaga (prognoositud maksumus oli 90 miljonit, riigihanke võitja hind 45 miljonit), Paide täishinnaga prognoositud maksumus oli 80 miljonit, riigihanke võitja pakumine 75 miljonit.
- Rapla vajab laenu ainult 18 miljonit krooni. Paide võttis laenu 75 miljonit krooni.
- Raplas võtab laenu omavalitsus ja intress on seni olnud 0,5 protsendi ümber + Euribor. Paides võttis laenu sihtasutus intressiga 1,5 % + Euribor.

Siia saab vaid lisada, et Raplat juhib Reformierakonda kuuluv vallavanem Aare Heinvee, aga Paidet Keskerakonna linnapea.

Paide on Keskerakonna juhtimisel teinud kõik täpselt vastupidi: Euroopa abiraha ei ole kasutatud, ehitushange on läbi viidud kõrgete ehitushindade ajal, laenu võetud ebasoodsatel tingimustel.

Kirsiks tordi peal on veel teadmine, et strateegiline koostööleping Rapla vallavalitsuse ja ettevõtte Sadolin vahel toob kaasa mitusada tuhat krooni lisatulu aastas spordihoone üllalpidamiseks.

Rapla näidet tasub rääkida kõigile neile, kes õhinaga Paide keskeraakondlikku juhtimist kiidavad. Rahaasjad ning pikemalt ette mõtlemine on tänase linnavalitsuse puhul ikka väga käest ära.

Tõnis Kõiv

Lühidalt

Tartumaa omavalitsused hakkavad bussiliiklust parandama

Tartu alustab oma lähivaldade ning Nõo ja Elva omavalitsustega koostööd bussihenduse tõhustamiseks.

Tuleva aasta esimesel poolel tehakse liiklus- ja liikumisuuringud, mis aitavad saada täpsemat ülevaadet tartlaste ja lähivaldade elanike sõiduvajadustest, teatab linnavalitsus.

Eesmärk on välja selgitada, kust ja millistel kellaaegadel peaksid bussid liikuma. Uuringute põhjal saab liinivõrku optimeerida, samuti on need alusmaterjaliks Tartu linna ühistranspordi arengukava väljatöötamisel ja uue liinihanke ettevalmistamisel.

Ühistranspordi arendamise projekti üks eesmärk on parema ühenduse loomine linna ja ümbrusesse kerkinud uusasumite vahel.

Kuna paljud linna lähedal elavad inimesed sõidavad iga päev Tartusse tööle või kooli, saab bussiliikluse mõistliku korraldamisega autodekulva linnas vähendada ja kindlasti võimaldab omavalitsustevaheline koostöö ka üha kallineva ühistransporditeenuse pealt rohkem kokku hoida.

Projekti raames koostatakse telemaatikasüsteemi teostatavus-tasuvusuuring, mis näitab muu hulgas sedagi, millistesse peatustesse paigaldada busside väljumist näitavad infotablood.

Kalev.ee / ET

SHUTTERSTOCK

Valga linn ja lähivallad teevad esimesi samme liitumiseks

Novembri lõpus sõlmiti leping Valga linna ja lähivaldade ühinemistegevuste ettevalmistamiseks.

Valga linnavolikogu ja tema ühinemisläbirääkimiste alustamise ettepanekuga nõustunud Tõlliste, Karula, Taheva, Hummulu ja Öru vallavolikogud on seadnud eesmärgiks minna järgmise aasta kohalike omavalituste valimiste ühe omavalitsusena, teatas linnavalitsus.

Ühisomavalitsuse moodustamiseks vajalike toimingute korraldamise ja ühinemisläbirääkimiste juhtimisega tegeleb Sven Põdra, kes on olnud Paldiski linnapea, siseministeriumi nõunik ja pikaajaline Harju maasekretär.

„Ühiselt otsustati appi võtta inimene väljastpoolt liituvaid omavalitusi, et tagada liitumisprotsessis tekkivate probleemide lahendamise erapooletus,“ ütles Valga linnapea Ivar Unt. „Samas aga tuleb kindlasti enamus tööd teha kohalike volikogude liikmetel ning valitsuste ametnikel endil,“ lisas Unt. „Kulude jaotamine proportsionaalselt omavalitsuste elanike arvuga oli mõistlik kokkulepe ning selle kohaselt katab töötaja palgarahast ligi kaks kolmandikku Valga linn,“ selgitas Valgamaa Omavalituste Liidu juhataja ja Tõlliste vallavanem Madis Gross.

Riigikogu Reformierakonna fraktsioon tegi visiidi Jõgevamaale

Novembri teisel poolel toimus Riigikogu Reformierakonna fraktsiooni väljasõit Jõgevamaale, kus kohtuti kohalike elanike ja ettevõtjatega. Ühiselt räägiti Jõgevamaa rahva tegemistest ning muredest, samuti tutvustati Reformierakonna tulevikukavasid.

Jõgevamaalt Riigikogusse valitud Igor Gräzini sõnul on Jõgevamaa areneva maakonnana vaieldamatult Eestis märgatav, kuid kohapealse elu edasiviimisel on siiski veel üksjagu ära teha.

„Sedapuhku huvitusime Jõgevamaa üldistest probleemidest ja soovisime kuulata maakonna eri paikade prioriteete ja arenguplaane eelseisvateks pingelisteks majandusaastateks. Toon näite ülemaakondli-

Reformierakonna Jõgeva maakonnaorganisatsiooni juht Kalmer Lain (vasakul) ja Riigikogu liikmed Kalle Palling, Rein Aidma ja Paul-Eerik Rummo Jõgeval.

kust projektist – Kuremaa ujula renoveerimise. See asub küll ühes konkreetses vallas, kuid kasutab seda kogu maakonna rahvas ja inimesed kau-

gemaltki,“ rääkis Gräzin.

Riigikogu liikme kinnituseel sooviti kuulda arvamust ka selle kohta, mida arvatakse valdade koostöö praeg-

gusest seisust. „Siin oleks meie soov näha suuremat koostöömeelt ja valdade initsiatiivi regionaalpoliitika uuendamiseks. Omavalitsus ju ongi see, et valitsetakse iseennast,“ lausub Gräzin.

Esimesel päeval toimus Jõgeva kultuurimaja peeglisaalis fraktsiooniliikmete kohtumine linnarahvaga. Väljasõidu teisel päeval külastati Puurmani kultuurimaja, mõisakooli ja Põltsamaa Ühisgümnaasiumit. Samuti tutvuti Tabivere vaba aja keskuse ja Kuremaa tervisekeskusega.

„Jõgeva maakonnas on rohkem kui nelisada Reformierakonna liiget ja järgmisel sügisel toimuvatel kohalikel valimistel me alla üldvõidu sihtima ei hakka,“ lausub Reformierakonna Jõgevamaa arendusjuht Terje Trei.

Toomas Viks

Seitse sammu uue kasvuni

Detsembri alguses avalikustatud seitset sammu Eesti majandusele uue hoo andmiseks arutatakse elavalt.

Euro kiireks prioriteediks

Majanduse viimastest arengusuundumustest rääkides tõstab Eesti Panga asepresident Andres Sutt esile, et maailmamajanduse kasvutempo on viimastel nädalatel oluliselt aeglustunud ning finantskriisi mõju jõudnud reaalmajandusse ja tööturule. „Muutunud keskkonnas on kasvunud töenäosus, et Eesti majandus areneb järgmisel aastal Eesti Panga riskistsenaariumi kohaselt ja majanduse maht väheneb enam kui 2 protsenti. Samas kujunevad inflatsioon ja jooksevkonto defitsiit väiksemaks ning tööpuudus mõnevõrra suuremaks,” rääkis Sutt. Keskpanga asepresident rõhutab, et muutunud oludes on eriti tähtis sihispärane tegevus euro kasutuselevõtuks. Selleks vajalike nõuete täitmine eeldab valmisolekut eelarve kulude oluliseks kärpimiseks, märkis keskpankur Eesti Panga teatel.

Madalamad maksud. Parem maksukeskkond

Tulumaksureform, mille peatamine on aastaks kokku lepitu, peab jätkuma. Tulumaksu alandatakse isegi seni kõrge maksukoormusega silma paistnud Põhjamaades. Kunagi Eestile eelised taganud maksude alandamine on saanud trendiks kõikjal. Majanduskeskkonna elavdamiseks vajab Eesti taas enam välisinvesteeringuid. Välisraha tuleb Eestisse aga vaid siis, kui on olemas kindlus, et siin saab äri ajada liigsete bürokraatlike takistusteta.

„Välisinvestorite silmis on oluline stabiilne ja lihtne maksusüsteem, investeringute maksuvabastus, inimeste keskmisest paremini arenenud võime mõelda n-ö majanduskeeles,” selgitas Saaremaal elektroon-

nikakomponente tootev Erik Keenberg Äripäevas juba kevadel.

Vähem bürokraatiat. Eesti ettevõtluskeskuseks

Üheks oluliseks detailiks on justiitsministri poolt prioriteetseks hinnatud vajadus kiirendada kohtuasjade arutamist. Majandusvaidlustes, kus tihti kõne all sajad miljonid, kindlustab elava äritegemise võimaluse vaid kohtuotsuse kiire saabumine. Kiirema kohtupidamise vajalikkust mõnab ka Riigikohtu esimees Märt Rask. „Kõige hullem on, et kohus ei saa nõuda tõendiallikaks olevalt tunnistajalt, et ta kolme aasta pärast peaks detailset mäletama sündmust, mille tunnistajaks ta on. Tõendite väärtus ajas ei kasva, vaid kahaneb, ja seetõttu õigusemõistmise kvaliteet kahaneb,” rääkis Rask Rahvusriinghäälingus kohutegevust tutvustanud saates.

Nimetamist väärrib ka seitsmes sammus kirjas olev kava juba järgmisel aastal vastu võtta majandushaldusõiguse üldosa, mis peab tagama, et ettevõtjatele ei seataks arusaamatuid ega põhjendamatuid takistusi.

Riigi eelistused paika

Riik peab eelolevatel aastatel eelarveraha nappuse kiuste toetama transportivõimaluste parandamist ning teadmismahukat eksporditööstust toetavaid infrastruktuure. Kindlasti tasub senisest veelgi rohkem tähelepanu pöörata Eesti tutvustamisele laias maailmas. „Ekspordivad ettevõtted on need, kes tihedas rahvusvahelises konkurentsivõitluses endale liidrirolli Eesti majanduskasvule uue hoo andmisel. Väikeses riigis on eksporditõenäosus nii väljakutse kui ka võimalus kõikidele ettevõtetele – suurtele, keskmistele ja väikestele,” selgitab

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse ekspordi divisjoni direktor Allar Korjas novembrikuu Eesti Majanduse Teatajas selle teemaga riiklikult tegelemise vajalikkust.

Parem keskkond targale tööjõule

Et konkurentsipüsida, tuleb pidevalt uusi oskusi juurde õppida. Et oskusi rakendada, vajame uusi töökohti. Uute töökohtade tekkele aitab kaasa uus töölepinguseadus, mis motiveerib töötajat ennast arendama ja koolitama ning ettevõtjat uusi töökohti looma. Et Eestisse tuleks rohkem nn tarku töökohti, et siia sooviksid tulla kõrgepalgalised ja võimekad tipppegijad, keda soovitakse enda juures näha kogu maailmas, on mõistlik seada sotsiaalmaksule ülempiir. See annaks Eestile konkurentsivõimelise, samuti motiveeriva palka ja makse summa ausalt, ilma igasuguste „susserdamisteta“.

„Kui vaatame viimaste aastate kiiret palgakasvu, siis iga lisandunud palgakroon tähendab keskmise palga puhul ettevõtjale tegelikku kulu 1,73 krooni. Väikeettevõtete puhul on see märkimisväärne täiendav koormus. Ja siinkohal tuleb tõdeda, et tööjõu maksustamine, eriti selles osas, kui palju maksavad tööandjad, on Eestis Euroopa üks kõrgemaid,” selgitas Kaubandus-Tööstuskoja juhatuse esimees Toomas Luman Riigikogus ettevõtluse arutelul esinedes.

Energiajulgeolek

Kuna Leetu rajatava tuumajaama tulevik pole selge, siis on energiajulgeoleku tagamiseks igati asjakohane plaan rajada Eestisse aastaks 2020 oma tuumajaam. Akadeemik Anto Raukas on märkinud, et Eesti energiatarbimine on suur ning see kasvab 4-5 protsenti aastas. „Me peame vähendama põlevkivielekttri osakaa-

lu Eestis, aga seda tuleb kuidagi kompenseerida. Kõige mõistlikumaks ja odavamaks lahenduseks on siinkohal tuumaenergia, sest näiteks avamere tuulepargid oleksid üle kahe korra kallimad,” avaldab akadeemik arvamus Eesti Päevalehes. Kindlasti tuleb kaaluda võimalust tuumajaama rajamisel erakapitali kaasata.

Eesti Energia tuumaenergiaalaseid projekte juhtiva Andres Troppi sõnul uurib Eesti Energia praegu kõiki võimaliku tuumaprojektiga seonduvaid aspekte. Tehnoloogia valdkonnas liitus ettevõtte hiljuti näiteks rahvusvahelise konsortsiumiga, mis tegeleb IRIS-e nimelise 3+ põlvkonna kergeveereaktori arendamisega. Tegemist on passiivsete kaitsesüsteemidega ja lihtsustatud konstruktsiooniga reaktoriga, mis võib komertskasutusse jõuda umbes 2015. aastal. „Rahalisi kohustusi meile selle programmi liitumisel ei kaasnenud, küll aga saime me ligipääsu tehnilisele dokumentatsioonile, mis võimaldab hinnata reaktori potentsiaali ja tehnoloogia jätkusuutlikkust,” lausus Andres Tropp. Eesti Energia hoiab ukse lahti ka teistele reaktori tootjatele, mitte ainult IRIS.

Vaba turg ja vaba kodanik

Tallinna keskturul hapukapsaid müüv tädi Valja nõustub Euroopa Komisjoni asepresidendi Siim Kallase väljaöeldud mõttega, et vaba turu tagamiseks peab riik turuplatsi korras hoidma. Seda nii laiemalt kui kitsamalt vaadates. „Erinevaid piiranguid on liiga palju,” lausub naine viidates hiljaaegu ringlunud plaanile turul aia- ja põllusaadustega kauplemise korda senisest palju karmimaks muuta.

Valitsusel ei ole midagi anda, kui ta ei ole seda enne kelleltki ära võtnud. Ja valitsus, mis on piisavalt suur, et anda sulle kõik, mida sa soovid, on piisavalt suur, et ära võtta kõik, mis sul on.

Igäüks saab seitsme majanduskasvu tagamiseks ja Eesti elu parandamiseks vajaliku sammu kohta internetis sõna sekka öelda aadressil seitsesammu.reform.ee

Moodsa tuumajaama rajamine on keerukas ja aeganõudev tegevus, mis nõuab vastava seadusandluse olemasolu.

Tuumajaama rajamiseks pooled seadused olemas

Reformierakonna energiapoliitika töörühma juhi Kalle Pallingu sõnul on Eestisse tuumajaama rajamiseks pool seadusandlust juba olemas.

„Seoses Paldiski õppereaktori sulgemisega on Eesti tänaseks ühinenud mitme tuumateemat puudutava rahvusvahelise konventsiooniga. Täna seadusandlik baas vajab küll olulist täiendamist, kuid pea pool seadusandlust põhimõtteliste otsuste tegemiseks on meil olemas, et saaksime alustada tuumajaama rajamist,“ ütles Palling.

„Riigikogu võttis hiljuti vastu tuumamaterjali füüsilise kaitse konventsiooni muudatuse, mis reguleerib tuumamaterjali kaitset ja selle meetmeid riikidevahelise vedude ajal. Suurem arutelu seisab aga veel ees pärast energiamajanduse arengukava vastuvõtmist,“ sõnas Palling. Pallingu sõnul loob majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumis arutluse all olev energiamajanduse pikaajaline arengukava eeldused seadusandluse tekkeks.

Parim lahendus – tuumajaam

Viimased kohtumised Eesti Energia ja MTÜ Eesti Tuumajaam esindajatega annavad kindlust Reformierakonna

seisukohale, et tarbijale taskukohase hinnaga elektrit suudab pakkuda vaid Eesti oma tuumajaam.

On selge, et energeetilise sõltumatuse tagamiseks vajame me kiireid otsuseid ja poliitilist konsensust.

Kalle Pallingu arvates pole tegelikus taktis, kuidas toodetakse elektrit, vaid millise hinnaga seda on võimalik tarbijal osta. „2013. aastal, kui Eesti on osa Põhjamaade elektriturust, muutub elekter kaubaks, mille

hinna määrab turg. On selge, et energeetilise sõltumatuse tagamiseks vajame me kiireid otsuseid ja poliitilist konsensust,“ ütles Palling.

Esmärgiks madal hind

„Meie ülesandeks seadusandjatena on tagada võrdsed võimalused ja seadusandlus madalaima hinnaga ja keskkonnasäästliku energia tootmiseks,“ lisas Palling.

Reformierakonna poolt välja käidud programmi „7 sammu majanduskasvuni“ üheks tähtsaks osaks on energijulgeoleku tagamine, mis näeb ette oma tuumajaama rajamist Eestisse.

Toomas Viks

Mati Raidma: Iraak vajab veel meie abi

Taas on päevakorras Eesti Kaitseväe Iraagi missiooni pikendamine.

Riigikogu riigikaitsekomisjoni esimehe Mati Raidma sõnul pikendab parlament meie kaitsevälaste mandaate erinevates kriisikolletes osalemiseks iga-aastaselt lähtudes meie toetuse vajadusest, vahepealsetest arengutest ning abistatava riigi soovist. Loomulikult saab otsuse langetamiseks kõige vahetuma informatsiooni tutvudes olukorraga kohapeal.

Novembri lõpus käis Raidma Iraagis meie kaitsevälaste tegemistega ning kohalike arengutega tutvumas. „Kinnistus minu arusaam missiooni jätkamise vajadusest. Meie kaitsevälastele on kõrgelt tunnustatud nii meie koalitsioonipartnerite kui kohaliku kogukonna liidrite poolt.“ Vestlustest kohaliku omavalitsuse juhi Faysal Abbas Al Tamimi ja hõimuliidritega jäi Mati Raidma kinnitusele kõlama aus-

tus ja tänu Eesti kaitsevälastele. Seda ka praeguses uuenenud situatsioonis, kus julgeolekuprobleemide taandumisel on Iraagis suurenenud võimalused toetada kohalikku elanikkonda. „Täna tegevuste raskuse üha enamates Iraagi provintsidele on suundumas elutähtsate struktuuride taastamisele. Samuti täidavad eestlased jätkuvates ühispatrullides Iraagi julgeolekujõududega nii toetavat kui ka koolitavat ülesannet,“ rääkis Raidma Teatajale.

Hõimujuht šaik Ibrahim Khalil Khalafi sõnul on julgeolekuolukord Bassami külas ja ümbruskonnas tänu USA ja Eesti kaitsevälastele tunduvalt paranenud ning ei kujuta enam suurimat probleemi, millest ka kogukonna tänu. „Täna põletavaim probleem on elementaarse elukeskkonna taastamine, koalitsioonivägede kohalolek ja toetus on selles faasis veel vajalik,“ ütles šaik Ibrahim Khalafi Raidmaga kõneldes.

Peep Lillemägi

Mati Raidma novembri lõpus kohtumas kohalike hõimuliidritega.

Tasub teada

Pensionide maksmise kord muutub

Paljudele pensionäridele peaks aasta lõpus koju jõudma kiri, et alates järgmise aasta veebruarist ei tooda pensione enam koju kätte.

Enam ei ole võimalik ka postkontorist pensione, toetusi ja hüvitisi välja võtta. Koju saadetud kirjas selgitatakse, kuidas edaspidi raha kätte saab ning palutakse valida endale kõige sobivam variant. Kirjaga on kaasas avaldus ja ümbrik – peale valiku tegemist tuleb need tagasi saata. Pensionide ja toetuste kättesaamiseks on inimestel järgmised valikud:

- Raha kantakse pankade kaudu nende arvele. Kulu kannab riik.
- Raha kantakse kellegi teise arvele, ka näiteks kohaliku omavalitsuse. Ka see on inimesele endale tasuta.
- Raha tuuakse posti teel kojukandena pensionäri, puudega inimesele või sotsiaaltoetuse saajale. Selle eest maksab saaja Eesti Postile 60 krooni.
- Mõningatel juhtudel tasub riik kojukande. Selleks tuleb täita avalduse vastav osa ja kirjutada põhjendus. Kojukande eest ei pea inimene ise maksma, kui ta on:
- sügava puudega töövõimetuspensionär;
- sügava puudega töövõimetuks tunnistatud rahvapensionari saaja;
- vanaduspensionialine, kellel on liikumistakistus või elab hajaasustusalal ja pangateenus on raskesti kättesaadav.

Neil inimestel tuleb esitada taotlus elukohajärgsele pensioniametile. Taotluse vormi saab Sotsiaalkindlustusameti kodulehelt, pensioniametitest ning samuti saadeti taotluse vorm koos teavituskirjaga koju ka kõigile neile, kes praegu saavad pensioni/toetusi/hüvitisi posti kaudu. Taotlus peab olema põhjendatud. Elukohajärgne pensioniamet teeb otsuse 10 tööpäeva jooksul vastava taotluse esitamistest arvates.

Kairi Lutt,
sotsiaalministri nõunik

Saneerimisseadus on esimene samm majanduse kasvuks

Riigikogus 90 poolthäälega vastu võetud saneerimisseadus on reformierakondlase Hanno Pevkuri sõnul esimene täideviidud samm Eesti majanduse kasvule pööramiseks.

Mõni aeg tagasi käis Reformierakond välja omapoolselt 7 sammu, mis peavad viima Eesti uue majanduskasvuni, kus üheks esmärgiks oli ka saneerimisseaduse vastuvõtmine nii kiiresti kui võimalik.

Pevkuri sõnul on hea, et Riigikogu suutis reageerida antud majandusolukorras väga kiiresti ja tuua saneerimisseaduse jõustumine esialgu planeeritud pool aastat varasemaks. „Nüüd võib öelda, et majandusriiskustes ettevõtteid saavad endale uue saneerimisseaduse näol kena jõulukiingituse, mille abil õnnestub oma ettevõtte ehk päästa pankrotist ja edasi tegutseda,“ ütles Pevkur.

Toomas Viks

Tasub teada

Suure Munamäe vaatetorn

Haanja looduskaitseala sai 50aastaseks

Haanjaga seonduvad paljudele Suur Munamägi ja suusarajad ning loomulikult kaunis Lõuna-Eesti loodus. Ligi poole Haanja vallast moodustab kaitseala koosseisu kuuluv Haanja looduspark. Kaitsealad olid Haanjast juba 1958. aastal, looduspark ise moodustati 1991. aastal 1979. aastal rajatud Haanja maastikukaitseala baasil.

Tuntud sepad

Haanja kõrgustik on maastikuliselt liigendatud ning see teeb põllumajandusega tegelemise raskeks, seetõttu on seal enam levinud loomapidamine. Samuti on tuntud ka Haanja käsitöölised, eeskätt Trola ja Ruusmäe sepad.

Ka suurte tööstuste tekkimisele on loodus seadnud oma piirid – suurte masinatega on Lõuna-Eesti käänulistel teedel raske liikuda. Omanäoline ümbrus on Haanjast loonud suurepäraseid tingimused turismi arenguks. Tegevust on aas-taringiselt – sealsed matka-, spordi- ja puhkamiskohad pakuvad võimalust avastada Eesti kaunist loodust ning veeta vaheldusrikas puhkus.

Suusarajad paremaks

Ka vald ise on teinud pingutusi toetamiseks just turismi edenemist, taotledes raha projektidega Suure Munamäe vaatetornile ning Haanja suusaradadele. Haanjasse on rajatud puhke- ja spordikeskus ning soetatud rajatraktor, millele lisandub kohe ka teine, mis tagab veelgi parema suusaradade kvaliteedi.

Silver Näkk

Riikliku Looduskaitsekeskuse
Põlva-Valga-Võru regiooni
direktori asetäitja

Tule ja arutleme!

Võru LINNAPEA
Kersti Kõosaare KOHVITUND

Iga kuu 3. neljapäeval kell 15.00
Võrus, kohvikus Kalevite Kodu,
Jüri tn 22.

Aasta oli Viljandile edukas

Koos lisaeelarvetega kujunes Viljandi 2008. aasta linnaeel- arve kogumahuks 381 908 885 krooni krooni, millest investeringute maht oli pea- aegu 100 miljonit krooni, li- saks 70 miljonit krooni Ja- kobsoni gümnaasiumi hoone renoveerimiseks.

Hoolimata praegustest kee- rulistest aegadest oli 2008. aasta Viljandi arengule kahtlemata väga hea aasta. Oleme püüdnud investeerida tulevikku nii palju kui võimalik ning seetõttu rem- ontida ja ehitada võimalikult pal- ju. Üks asi on raha jooksvaks tege- vuseks lihtsalt ära kulutada, korda- des olulisem on aga luua linna aren- gus uusi olulisi väärtusi.

Vaadates tagasi olulisematele in- vesteringutele, on omaette teema Pä- rimusmuusika Ait, mille avamine jääb ühe tähtsündmusena lahkuvat aastat meenutama. Aastaid oodatud ja oma vajalikkust tõestanud keskus teeb Vil- jandi eriliseks mitte ainult Eestis, vaid üha enam kaugemal. Viljandi väärtus- tab ja toetab Eesti pärimuskultuuri.

Et kultuuri- ja spordirahva ning loo- meinimete toetamine on kindlasti tähtis, siis parandasime oluliselt sõud- jate treeningutingimusi, muusikakool sai juurde kauni ja hea akustikaga or- kestrimaja, remonditi kultuurimaja katus, alguse sai linna staadioni re- konstrueerimine ja sõudjate ellingu ehitamine. Head meel teeb ka see, et õnnestus renoveerida Midrimaa las- teaia katus ja välisfassaad.

Koolid ja tänavad

Järjest realiseerub meie pikaajaline koolide remondiprogramm ja 1. sep- tembril avas ukseid nii seest kui väl- jast täielikult renoveeritud Carl Ro- bert Jakobsoni nimeline Gümnaa-

Viljandis valmis sellel aastal Pärimusmuusika Ait.

sium ja samas tehti algust Maagüm- naasiumi algklasside majaga.

Linnatänavaid remonditi ja rekonst- rueriti kokku orienteeruvalt 20 mil- joni krooni eest, millest ligikaudu pool

Viljandi tähistas tänava linna esmamainimise 725. aastapäeva.

kulus kesklinna purskkaevu ja puhke- kohtadega jalakäijate tänava Arkaadia aia ehitamiseks, Kevade tänava re- mondiksi kulus 4 miljonit kroo- ni ja kõnniteede remondiks 2 miljonit krooni. Korda tehti kõnniteid Tallinna ja Vaksali, Carl Robert Jakobsoni ja Uuel tänaval. Tänavavalgustus re- konstrueeriti Lina-Kanepi- Kullamäe tänava piirkon- nas, Põhja puisteel, Leo- la tänaval, lossimäge- des ja Hariduse täna-

val. Lisaks sellele jätkus programmi "Viljandi tolmuvabaks" elluviimine ning 1,5 miljoni eest pinnati kruusa- teid Kantrekülas ja Paalalinnas.

Tänavune eelarve võimaldas Vil- jandis tõsta linna eelarvest palka saa- vate lasteaedade, huvikoolide ja koo- lide õpetajate (v.a aineõpetajad) pal- ga riigi poolt tasustatavate õpetajate palgamäärani ehk 22% ja teistel töö- tajatel 10% ning pikendada lasteaia õpetajate abide puhkust 28 päevalt 35 päevale.

Ajalooline juubel

Viljandi tähistas tänava lin- na esmamainimise 725. aastapäeva. Oli tõeliselt vääri- kas aasta, mida jäävad mee- nutama õnnestunud han- sapäevad, "Linnapea" eten- dus Ugala teatri laval, stiilne Vapiroosi päev, raekoja 225. sünnipäeva tähistamine ning hulk teisi edukaid suuremaid

ja väiksemaid projekte.

Aastal 2008 jõudis Viljandi Euroo- pa turismiturule Eesti avastamata aarete hulka. Uued ukseid on linna tut- vustamiseks avanenud. Vahel on kuul- da nurinat, et turismi tähtsustatakse liialt muu linnaelu kõrval. Tegelikult ei ole vahet, kas põhjendused millegi te- gemiseks või arendamiseks on linna külalistele või mitte. Kõik, mis linnas tehakse, jääb ju linna alles ja linnako- danik ainult võidab sellest.

Järgmise aasta märksõnad Viljan- dis on veekeskus, Maagümnaasiumi uuenduskuuri läbivad õppehooned ning Reinu tee läbimurde ehitamine.

Aasta kokkuvõtte lõpetan Viljandi aukodaniku Roman Toi mõttega: "Pa- rimate jõulupühade tervitustega ja loo- tuses, et 2009 korraldab kõik, mis 2008 jättis uue aasta hooleks." Aga ise me peame hoolt kandma ja arukalt tegu- sema, et Viljandi linnas nii ka läheks.

Kalle Jents,
Viljandi linnaapea

Kalle Jents

Hetk Türi jalgpalliväljaku avamiselt.

Valmis Järvamaa esimene kunstmuruväljak

Türi avati detsembri alguses esi- meline jalgpalli kunstmuruväljak Järva maakonnas.

Türi Spordiklubide Liidu juht Mati Sadam selgitab lähe- malt, kuidas väljakut ehitati: Eesti Jalgpalli Liidult saadi tasu- ta kunstmuruväljaku kate, samuti rahastasid projekti kultuuriminis- teerium ja Türi vallavalitsus. Kaa-

sa aitas Riigikogu liige Tõnis Kõiv.

Türi abivallavanema Enn Mäge- ri hinnangul maksis väljaku rajami- ne ligi 1,2 miljonit krooni.

Avamise puhul korraldas Türi Ganvix JK jalgpallivõistluse CUP 2008. Osales kuus meeskonda, li- saks kahele Türi Ganvix JK võist- konnale veel ka Paide U-19, FCF Järva-Jaani, SK Koeru ja Reformi- erakonna võistkond. Hele Pärn

Spordiklubi Nipi – parim maadlusklubi 2008. aastal

Spordiklubi Nipi noormaadlejad on teinud ajalugu ja toonud Põltsa- maale Eesti Maadlusliidu poolt ni- metatud parima maadlusklubi tiitli.

Sihatususe Põltsamaa Sport te- gevjuht Margus Metsma, kes ühtlasi on ka Nipi juhataja, tunneb head meel maadlejate sa- vutuste üle. „Noored on tublid ja head koostööd teevad ka maadleja- te vanemad, aga ilma pühendunud treenerita ei oleks ka tulemusi,“ üt- leb Metsma ja lisab: „Treener Arved Külänurm on kogu hingega asja juu- res, minu tööks on vaid tagasihoid- lik bürookraatlike toimingute täitmi- ne. Mulle teeb rõõmu, kui kodanik- ud on aktiivsed, võtavad ette mingi tegevuse, tunnevad sellest rõõmu. Eriti liigutav on tunda, et see, mis te- hakse, läheb korda ka teistele, mitte ainult tegijale. Maadlusliidu tunnus- tus on just selline tähelepanek, mis innustab edasisele tegevusele.“

Spordiklubi Nipi sai alguse 1996. aastal. „Hakkasime sõpruskonnaga

Põltsamaal on tublid noormaadlejad.

saalihokit mängima. Tol ajal nimeta- ti mängu saalibändiks. Vahel mõne mängija käest küsiti, et mis pilli siis mängid bändis, aga see kuulus hea huumori valdkonda. Et tegevus muu- tus organiseeritumaks ja tekkisid ku- lud, siis tegevusest selgemaks ülevaa- te saamiseks otsustati spordiklubi moodustada,“ meenutab Nipi asuta- jaliige Margus Metsma ajalugu. Spor- diklubi Nipi registreeriti 1999. a. Tä- na tegeletakse klubis kahe alaga, maadluse ja korvpalliga. Terje Trei

ERAKOGU

Soovijad saavad ka ise sepatööd proovida.

Rõuges saab tutvuda seppade käsitööga

Võrumaal Rõuges asub Sepa talu, mille peremeheks on 20 aastat sepana töötanud Peeter Reemann.

Nüüdseks on Sepa talu juba neli aastat tegutsenud turismitaluna, pakkudes uudset elamust sepatöö huvilistele. „Analoogete talusid ja isegi terveid külasid on maailmas küll. Inimestele pakutakse uudset elamust, mitte vaid puhkekohta,” räägib Peeter Reemann. Sepa talus on selleks uudseks elamuseks, mida külastajad näha saavad, sepatööga tutvumine ja soovi korral saab ka ise ametit proovida.

Peamiselt külastavad talu 30-40 inimesest koosnevad grupid. Suvel käib talus 2-3 gruppi nädalas. Ka talveaega jagub hulgaliselt külastajaid. „Pimedal

ajal näevad inimesed sepatöös teatavat maagilisust,” lausub peremees.

Sepa talu on külastanud inimesed üle maailma. Ka ametikaaslased tulevad Rõugesse Peetri tööd vaatama.

Sepa talus on selleks uudseks elamuseks, mida külastajad näha saavad, sepatööga tutvumine.

„Hiljuti käis talus tuntud sepp Austriast,” ütleb Reemann. Siiski ootab Peeter talu mitte üksnes sepatööga tegelejaid, vaid kõiki, kes sellest huvitatud on.

„Alustava ettevõtteks sai Sepa talu Rõuge vallalt toetuseks 12 000 krooni,” räägib mees valla ettevõtjasõbralikkusest. Samuti on talu toetanud

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. Sealt saadud 157 000 krooni eest sai tehtud nii remonditööd kui ka inventari ostmist.

Turismitalu pidamise kõrval teeb Peeter Reemann sepatööd iga päev. „Võib öelda, et olen spetsialiseerunud tööriistade tegemisele,” räägib ta. Peetri valmistatud tööriistu tellitakse üle maailma palkmajade ehituse tarvis.

Kui varem sai Sepa talus pidusid pidada vaid suvel, siis nüüd on selleks võimalus ka talveajal. „Praegu on hea aeg investeerida ja ehitada,” arvab Reemann viidates ehitushindade odavemisele. „Nii praegu kui ka tulevikus tahavad inimesed pidada pidusid ja pulmi,” usub muistse sepatöökunsti tänapäevase ettevõtlusega edukalt ühendanud Võrumaa mees.

Kärt Luik

ERAKOGU

Tarmo Alt noortega Euroopa meistrivõistlustel Kaunases.

Tarmo Alt õpetab Paide noortele iseseisvust

Tarmo Alt on tegelema võitluskunstidega juba 25 aastat. Judot, poksi ja karated hakkas ta omal käel õppima enesekaitse eesmärgil.

Kui Tarmo karatega tutvust tegi, polnud materjale kuigi palju saada. Seetõttu õppiski Alt erinevaid võitluskunste – tuli võtta see, mis parasjagu saada oli. Südamelähedaseim aladest oli ja on siiani karate. Nüüd on mees tõeline meister – eelmisel aastal omandas ta sel alal esimese eestlasena musta vöö.

Võistlustel Tarmo ei käi. Karatega

tegeleb ta hoopis karateklubis „Täht”, kus ta noortele võitluskunsti õpetab. Tarmo käe all õpib ligikaudu sada noort igal aastal. „Karate õpetab noortele omil jalul seismist ning usku endasse. See on tähtsam kui võitlemine ise,” ütleb Tarmo. Alati on iseseisvalt hakkama saanud ning nüüdseks on enda vaeva ja rahaga loodud klubi edukalt tegutsenud juba 15 aastat.

Karate-huvilisi käib klubis eri vanuses: alates 6-aastasest lastest kuni gümnaasiumi-ealiste noorteni, kes on jaotatud seitsmesse treeningrühma. Valdav enamus noortest on siis-

ki poisid, kuid igal aastal sattub rühma ka paar tüdrukut.

„Peale karate tegelen ma ka purjelaua- ning lumelauasõiduga – ühesõnaga kõigega, mis on ekstreemsemat laadi,” räägib Alt. Tarmo perekond jagab kirge ekstreemsete alade vastu; hiljuti käidi Soomes puhkamas ja sportlikult aega veetmas.

Oma oskusi ja teadmisi noortele edasi andes seob Tarmo oma tuleviku peamiselt siiski karatega. „Püüame ikka õpilasi Euroopa meistrivõistlustele viia,” plaanib Tarmo.

Kärt Luik

Roosu talu ootab noori külastajaid

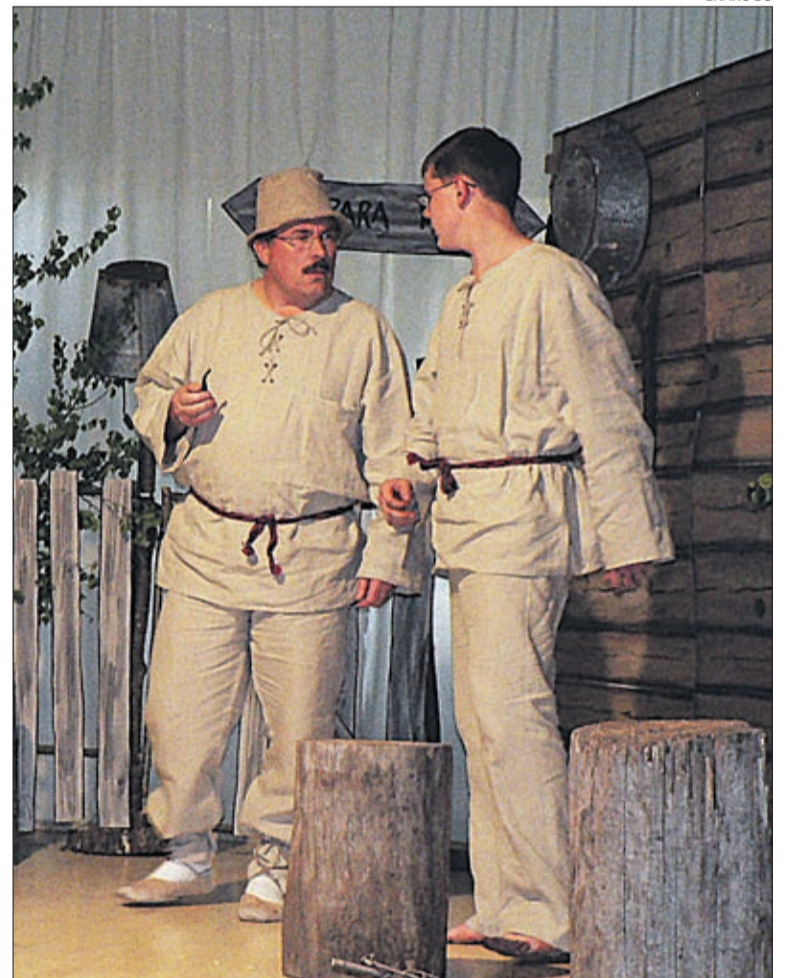
Võrumaal asuva Roosu talu peremees ja Sõmerpalu valla volikogu esimees Aivar Rosenberg on kunagise Sulbi algkooli korda teinud. Nüüd on seal võimalik koos käia huviringidel, suvel korraldatakse talus lastelaagrit.

„Roosu talu ei saa nimetada klassikaliseks turismitaluks, pigem on see vabaaja- ja huvikeskus noortele,” räägib Aivar, lisades, et nii on tegutsenud juba kuus aastat.

Peamiselt korraldatakse Roosu talus integratsioonilaagrit, kus eesti keelt kõnelevad lapsed aitavad vene noortel riigikeelt õppida. Keelelaagrisse tulevad põhiliselt õpilased Ahtme Gümnaasiumist. Lisaks sellele toob Aivar välja ka Eesti Ellujäämisseltsi looduslaagrit lastekodulastele ning judo-laagri.

Kärt Luik

ERAKOGU

Aivar Rosenbergil jääb aega ka harrastusteatri laval üles astuda.

Mida arvavad Sina?

Lõuna-Eesti elanikele lugemiseks mõeldud Eesti Teataja on huvitatud oma lugejate arvamusest. Kui Teil on mõtteid, millest ajaleht võiks kirjutada, siis täitke, lõigake lehest välja ja postitage allolev kupong. Marki lisama ei pea. **Vastajate vahel loositakse välja Eesti Teataja meene.** Mõtteid ja arvamusi võib saata ka e-kirjaga teataja@reform.ee. Eelmises lehes avaldatud tagasiside ankeetide seast võitis auhinna: **M. Aasala**

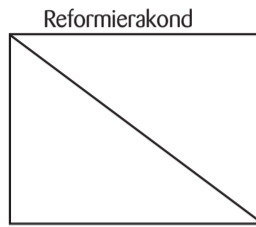
Hea lugeja!

Anna meile teada kolmest oma kodukohta puudutavast teemast, millest võiksime kirjutada:

- .....
- .....
- .....

Minu nimi ..... Vanus .....
 Aadress .....
 Telefon .....
 E-kiri .....

Oma andmeid edastades olen tulevikus nõus saama Eesti Reformierakonda ja selle poliitikut puudutavat infot või reklaami, mille edastajatel või töötlejatel luban kasutada oma andmeid nimetatud eesmärgil tingimusel, et andmeid ei kasutata muuks kui Eesti Reformierakonna ja selle poliitikutega seonduva informatsiooni või reklaami edastamiseks.

tasub postikulu
Luba nr. 1591

**MAKSTUD VASTUS
EESTI**

REFORMIERAKOND
Tõnismägi 9
10119 TALLINN

Karula – hea paik elamiseks

Karula on vald Lõuna-Eesti kün-gaste ja metsade vahel. Oma rohelise vaikuse ja rahuga meel-tab ta ligi matkajaid ja täienenud on ka kodanike read noorte peredega. Eriti head meelt valmistab asjaolu, et meie valla on valinud noored inimesed, kes soovivad seljataha jätta linnakära ja nautida loodust. Vald omalt poolt on aidanud võimaluste piires kaasa elukeskkonna parandamisele. Remondi-tud on kultuurimaja ja põhikooli ruu-mid, pidevalt täienevad lasteaiarüh-made mänguväljakud. Mitte vähem tähtis pole ka vallateede korrashoid. Teede korrashoiule on palju kaasa aidanud riigi rahaline tugi.

Palju tähelepanu on pööratud vaba aja sisustamisele. Kultuurimajas tööta-vad erinevad ringid nii noortele kui ka vanematele inimestele. Omad üritused on raamatukogudes. Sportlikke eluvi-i-se propageerivad SK Karula üritused ja Karula-Lüllemäe Tervise- ja Spordikes-kuse võimalused. Keskuses on võima-lused ööbida, tegutseda jõusaalis, lae-nutada suuski ja uiske. Suvel aitavad elu põnevamaks muuta viburada ja kõrg-seiklusrada. Lisaks on alati kasutatavad Karula Rahvuspargi matkarajad ja RMK puhkealade lõkkeplatsid. Et matkajad ennast väga ühiskonnast eraldatuna ei tunneks, on neil võimalus kasutada val-la rajatud WiFi võrku. Kahjuks ei levi see igal pool kün-gaste ja metsade vahel, kuid igale inimesele ongi soovitatav vähemalt korra elus viibida Karula metsades ja

Karula rahvuspargi vaatetorn

puhastada oma hinge infoühiskonna pahedest. Linna tagasi minnes vaatate elule teise pilguga ja näete, et elu Eestis võib tiksuda hoopis teises rütmis kui olete seni harjunud nägema.

Seega kohtumiseni Karula mail.

Rain Ruusa

Eesti Teataja

Eesti Teataja
Eesti Reformierakond
Tõnismägi 9, 10119 Tallinn
Toimetusega saab tööpäevadel 10-14
ühendust telefonil 5850 1122 ja
meiliaadressil: teataja@reform.ee

Saada vastus märksõnaga "lahendus" 31. detsembriks aadressile Tõnismägi 9, 10119 Tallinn või e-posti teel tallinnateataja@reform.ee ning osale 1000kroonise Tallinna Kaubamaja kinkekaardi loomisel.

Ristsõna lahendus

Ees- ja perekonnanimi

Postiaadress või e-post

Telefon.....

Eelmise peauhinna võitis Tõnu Henning

Oma andmeid edastades nõustun tulevikus saama Eesti Reformierakonda ja selle poliitikut puudutavat infot või reklaami, mille edastajatel või töötlejatel luban kasutada oma andmeid nimetatud eesmärgil tingimusel, et andmeid ei kasutata muuks kui Eesti Reformierakonna ja selle poliitikutega seonduva informatsiooni või reklaami edastamiseks.

Cimblar ***	Vaikse-malt	Kanal-2 saade	Omadega sassis	Hing sees olemine	Tants	Eestkoste	Resolut-sioon ...pesa	Aasta	Saiavili	Korterid	... Vegas	Ilta-Sanomat	Üleriie	Köögi-masin	Dia-meeter
Valvsad; terased															
Puru-rumal							Tattnokk Kirjand.rühmitus 1921-22								Terviku osa
Endine Eesti Loto juht (4 t)												Kirjanik Puutõriistad			
Ajaleht				Vismut Kahevõistleja			Vee olek Kommunistlik poliitik (1898-1967)			Santa Barbara Täielikud			Ühing		Laululind
Egoistlik sõna			Minister Situatsioon						Küla Saaremaal Titaan				Maakond Prolekirjanik Vene NHL-täht		
Neid seal Mosaik-pilt						Mongoli väejuht (4 tähte)	Sedamoodi								Varssavi jalga-klubi
Kottpime seisund															
Pontoon				Balhaši järve voolav jõgi Vehklemis-relv				Moesolev Koht Jõgevamaal Lahti				Saksa telekanal Vene motoroller			
Lühike must pintsak (4 tähte)															
Sarnased tähed	Vana sepa perek.nimi ...-kumba						Anti-Virus Vana sepa eesnimi			Ajutine Push Up			Ärigrupp Saar Soome lahes		
				Konstant ... Baltica			Tegevus-võimetus Isikukood								
Laager	1507. (5 tähte) Hõbe														
Aabitsa algus			Vald Ida-Virus Sol							Eesti Krediid-agentuur Aar					Metroo
Kosmo-naut 1961.a.								Kunsti- ja kirjandus-vool 20. saj. algul							